

FAQ bij Toezegging juristen om geen fossiel werk te doen

Waarom zijn fossiele brandstoffen schadelijk en dodelijk?

We hebben op dit moment te maken met een drievoudige planetaire crisis van gevaarlijke klimaatverandering, vervuiling en biodiversiteitsverlies. Dit is schadelijk voor onze gezondheid en voor onze leefomgeving.¹

De uitstoot van fossiele brandstoffen is de grootste aanjager van klimaatverandering.² Gevaarlijke klimaatverandering kan leiden tot mensenrechtenschendingen.³ Dat is ook erkend in het Urgenda-vonnis⁴, op Europees niveau in het KlimaSeniorinnen-vonnis⁵ en door het Internationaal Gerechtshof (ICJ) in haar Advisory Opinion⁶.

Daarnaast zorgen fossiele brandstoffen voor dodelijke luchtvervuiling. Nu al sterven er minimaal 8 miljoen mensen per jaar vroegtijdig wereldwijd door die luchtvervuiling, nog zonder dat de doden door klimaatverandering daarin zijn meegenomen.⁷ In Nederland zijn dit er naar schatting 12.000 per jaar.

Daarbovenop komen de vroegtijdige doden door klimaatverandering, onder andere door hittegolven en natuurrampen. Dat zijn er nu al – met name in het Globale Zuiden -- honderdduizenden en gaat vaak om mensen die zelf weinig hebben bijgedragen aan de uitstoot. Daarom wordt er vaak nu ook opgeroepen tot klimaatrechtvaardigheid voor die gemeenschappen.⁸ Ook in Nederland zijn het vaak de mensen met lagere inkomens die weinig schuld hebben aan klimaatverandering maar daar wel het hardst door geraakt worden en niet geholpen worden door de overheid.⁹

De vervuiling van de leefomgeving rond fossiele projecten draagt tevens bij aan

¹ [What is the Triple Planetary Crisis? | UNFCCC](#)

² <https://www.un.org/en/climatechange/science/causes-effects-climate-change>

³

<https://www.mensenrechten.nl/actueel/nieuws/2025/01/09/mensenrechtelijke-aanpak-onmisbaar-in-strijd-tegen-gevaarlijke-klimaatverandering>

⁴ [HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2006](#)

⁵ EHRM 9 april 2024, ECLI:CE:ECHR:2024:0409JUD005360020, [KlimaSeniorinnen v Switzerland \(ECtHR\) - Climate Change Litigation](#)

⁶ Internationaal Gerechtshof, Advisory Opinion on the Obligations of States in Respect of Climate Change, 23 juli 2025, <https://www.icj-cij.org/case/187>

⁷ [Global mortality from outdoor fine particle pollution generated by fossil fuel combustion: Results from GEOS-Chem - ScienceDirect](#)

⁸ [9789241514972-eng.pdf](#)

⁹ <https://milieudefensie.nl/actueel/dit-nieuwe-rekenmodel-laait-zien-hoe-ons-klimaatbeleid-rechtvaardiger-kan;>
<https://milieudefensie.nl/actueel/eerlijk-klimaatbeleid-alleen-als-iedereen-meedoet>

(dodelijke) ziekten en miskramen. Het gaat daarbij vaak om de leefomgeving van mensen die weinig middelen hebben zich juridisch te verzetten tegen deze vervuiling.¹⁰

Plastic wordt ook gemaakt van olie en via die weg dragen fossiele brandstoffen dus ook bij aan verdere vervuiling.

Gemarginaliseerde groepen - mensen van kleur, inheemse volkeren, queer mensen - worden in deze crisis van vervuiling, klimaatverandering en biodiversiteit telkens het hardst geraakt, maar naar hun stem wordt het minst geluisterd en zij worden het minst bediend, ook binnen de juridische sector.¹¹

Hoe raakt dit verder nog mensenrechten en de rechtsstaat?

VN mensenrechten-rapporteurs zeggen dat er vele mensenrechten geraakt worden door fossiele brandstoffen en de drievoudige planetaire crisis, onder andere 'het recht op leven, gezondheid, voedsel, water en sanitaire voorzieningen, onderwijs, een adequate levensstandaard, culturele rechten en een schoon, gezond en duurzaam milieu, waarbij gemarginaliseerde en kwetsbare gemeenschappen het zwaarst worden getroffen.'

De toegang tot juridische middelen is bijna altijd beperkter bij deze gemeenschappen dan bij de veroorzaker van de vervuiling en uitstoot en de overheid die dit verzuimt aan te pakken, wat zorgt voor rechtsongelijkheid.

Daarnaast lopen milieubeschermers ('environmental defenders') die wel actie voeren voor hun leefomgeving vaak risico's op vervolging en geweld. In 2023 werden er wereldwijd gemiddeld bijna 4 milieuactivisten per week vermoord.¹²

Veiligheidsexperts en hooggeplaatste militairen wijzen op de geopolitieke risico's die gevaarlijke klimaatverandering met zich meebrengt¹³ en Britse inlichtingendiensten waarschuwen in een risico-analyse dat het de nationale veiligheid bedreigt¹⁴.

Welke rol speelt de fossiele industrie hierin naast het winnen van fossiele brandstoffen?

Fossiele bedrijven wisten zelf al decennialang over de negatieve impact van hun activiteiten en producten op de gezondheid en op het klimaat. Zij kozen ervoor om dit

¹⁰ [Cradle-To-Grave-Fossil-Fuels-Brief.pdf](#)

¹¹ Zie o.a. in het boek [Radicale Rechtvaardigheid van topjurist Nani Jansen Reventlow](#) (o.a. het hoofdstuk over klimaatrechtvaardigheid, p. 89 en verder)

¹² [The violent erasure of land and environmental defenders | Global Witness](#)

¹³ [Climate change and security risks | UNEP - UN Environment Programme](#)

¹⁴ [National security assessment - global biodiversity loss ecosystem collapse and national security](#)

te ontkennen, erover te misleiden en te lobbyen tegen beperkende maatregelen.¹⁵ Ze bleven juist inzetten op de winning van meer fossiele brandstoffen en meer winst voor hun aandeelhouders.

Daarnaast werkt de fossiele industrie regelmatig samen met staatshoofden en het leger om protesten de kop in te drukken, zoals Shell in de jaren negentig in Ogoniland, Nigeria.¹⁶

Fossiele bedrijven beginnen steeds vaker zogenaamde SLAPPs (strategic lawsuits against public participation): rechtszaken of bedreiging daarmee bedoeld om burgers, het maatschappelijk middenveld en journalisten het zwijgen op te leggen.¹⁷

In de Verenigde Staten probeert de fossiele industrie al een aantal jaren immuniteit te krijgen tegen rechtszaken over hun impact op klimaat en milieu. Ook nu wordt daar weer gelobbyd voor opheffing van aansprakelijkheid hiervoor. Wetenschappers riepen in maart 2025 Amerikaanse politici op om zich hiertegen te verweren.¹⁸

De verleiding om meer fossiel te gebruiken en de misleiding over de negatieve impact daarvan blijven doorgaan, voor een groot deel ook via reclamecampagnes. Zo werd Shell de afgelopen jaren vele keren op de vingers getikt door de Reclame Code Commissie, maar misleidde in nieuwe campagnes opnieuw.¹⁹ Een reden waarom veel klimaatgroepen, ook in Nederland, oproepen tot een reclameverbod voor de fossiele industrie.²⁰ In de Verenigde Staten lopen er meerdere rechtszaken van staten en steden tegen de misleiding door de fossiele industrie en de gevolgen daarvan.

Waarom moeten er geen nieuwe olie- en gasvelden meer openen?

Al in 2021 heeft het International Energy Agency vastgesteld dat het bouwen van nieuwe fossiele infrastructuur en het openen van nieuwe olie- en gasvelden niet verenigbaar is met een scenario van maximaal 1,5 graden opwarming.²¹ Zelfs met de bestaande olie- en gasvelden wordt het moeilijk om de opwarming binnen deze grens te houden, zo rapporteerde het IPCC in 2022 en 2023.²²

¹⁵ [Climate Files - Hard to Find Documents All in One Place](#)

¹⁶ Zie hiervoor onder andere het feitenrelaas in het tussenvonnis van vier weduwes van de Ogoni 9 tegen Shell, [ECLI:NL:RBDHA:2019:4233](#), zie voor relevante achtergronden en passages ook: [Shell heeft totaal niets te maken met mensenrechtenschendingen in Nigeria](#)

¹⁷ [New Report Shows a Surge in European SLAPP Suits as Fossil Fuel Industry Works to Obstruct Climate Action - DeSmog](#), [CASE response to verdict in Energy Transfer's SLAPP suit against Greenpeace – CASE](#)

¹⁸ [Nearly 200 Groups Call on Democratic Leaders to Oppose Immunity for the Fossil Fuel Industry | Center for Climate Integrity](#)

¹⁹ [Uitspraken zoeken - Stichting Reclame Code](#)

²⁰ [Reclame Fossielvrij](#), [World Without Fossil Ads](#)

²¹ [Net Zero by 2050 - A Roadmap for the Global Energy Sector](#)

²² [IPCC_AR6_WGIII_FullReport.pdf](#), [IPCC_AR6_SYR_FullVolume.pdf](#)

Vorig jaar heeft ook het gerechtshof in Den Haag bevestigd dat nieuwe olie- en gasvelden niet in lijn zijn met de doelen van het Parijsakkoord.²³

Hoe verhoudt deze toezegging zich tot de eed die advocaten afleggen?

Een Nederlandse advocaat verklaart/belooft bij de beëdiging dat “ik geen zaak zal aanraden of verdedigen, die ik in gemoede niet gelove rechtvaardig te zijn.”²⁴ Het staat advocaten dus vrij om bepaalde zaken te weigeren, als zij denken dat deze niet rechtvaardig zijn. Dit geldt dus ook voor zaken waarvan een advocaat denkt dat ze mensenrechten kunnen schaden vanwege de impact van fossiele brandstoffen.

Betekent dit geen beperking van toegang tot het recht voor bepaalde rechtszoekende partijen, zoals vastgelegd in artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens?

Van een beperking van het toegang tot het recht voor de fossiele industrie is geen sprake, aangezien iedereen weliswaar toegang tot het recht moet krijgen, maar niemand in Nederland heeft recht op een specifieke advocaat of jurist. Bovendien hebben deze bedrijven over het algemeen allerm minst problemen met toegang tot het recht. Uit onderzoek blijkt dat grote bedrijven – omdat ze veel kennis, vaardigheden en geld hebben – ‘repeat players’ in de rechtszaal zijn en dus veel vaker rechtszaken voeren dan burgers en kleine ondernemingen (de ‘one-shotters’).²⁵

Daarnaast is gebleken dat – toen de Russische federatie geen vertegenwoordiging meer kon vinden na de inval in Oekraïne – de deken alsnog een advocaat moest aanwijzen.²⁶ Dat zal voor de fossiele sector ook gelden, net als voor elke andere rechtspersoon of burger.

Is het niet gevaarlijk om een advocaat met zijn cliënt te vereenzelvigen, zoals bijvoorbeeld Trump nu ook doet in de Verenigde Staten?

Advocaten hebben een bijzondere rol in onze democratische rechtsstaat. Met die rol komen bepaalde vrijheden en privileges maar ook verantwoordelijkheid. Dat sommige groepen in het maatschappelijk middenveld nu van de advocatuur verlangen dat zij – zoals andere sectoren – verantwoordelijkheid nemen en bijdragen aan een meer rechtvaardige en klimaatbewuste samenleving is niet meer dan logisch. Vooral nu uit onderzoek is gebleken dat sommige advocatenkantoren nog erg veel bijdragen aan fossiele projecten.²⁷

De politieke druk op advocatenkantoren om bepaalde klanten wel of niet te bedienen,

²³ [ECLI:NL:GHDHA:2024:2099](#)

²⁴ [Artikel 3 lid 2 Advocatenwet](#)

²⁵ [Beroep op de rechter Ontwikkelingen in het aantal rechtszaken van 2005-2020](#), pagina 10

²⁶ [Haagse deken vindt advocaat voor Poetin - Mr. Online](#)

²⁷ [Zuidas-advocaten hielpen fossielbedrijven aan 43 miljard euro sinds het Parijs-akkoord - Follow the Money - Platform voor onderzoeksjournalistiek](#)

is niet vergelijkbaar met een maatschappelijke oproep aan de advocatuur. Het is wel opvallend te noemen hoe snel bepaalde Amerikaanse en internationale advocatenkantoren toegaven aan de politieke druk van Trump, terwijl de oproepen van maatschappelijke groepen als Law Students for Climate Accountability om te stoppen met werken voor de fossiele industrie jarenlang geen gehoor vonden. In deze toezegging door advocaten kiezen zij er overigens zelf vrijwillig voor om bepaalde bedrijven niet (meer) te vertegenwoordigen of opdrachten niet meer aan te nemen.

Er zijn toch meer industrieën en projecten die schadelijk zijn voor het klimaat, waarom alleen fossiel?

Er zijn zeker ook andere opdrachten en cliënten die schadelijk zijn voor het klimaat, de gezondheid, de natuur, mensenrechten of de rechtsstaat in het algemeen. Denk aan de wapenindustrie, de tabaksindustrie, de agro-industrie, de bredere mijnindustrie - waaronder nikkelmijnen, de palmolie-industrie, etc. Veel van die industrieën zijn verbonden met de fossiele industrie en zijn vaak ook van elkaar afhankelijk.

Het staat alle juristen uiteraard vrij om die bedrijven en projecten ook te weigeren. Sommigen van hen doen dit ook al. Fossil Free Lawyers is echter gelieerd aan de fossielvrijbeweging en daarom ligt bij deze toezegging het zwaartepunt op de fossiele industrie en op fossiele projecten.

Zijn er op dit moment geen belangrijkere dingen gaande in de wereld dan dit, zoals oorlog en genocide?

Er zijn inderdaad op dit moment verschrikkelijke en urgente mensenrechtenschendingen gaande, onder andere in Gaza door Israël. Het uitsluiten van fossiel laat uiteraard onverlet dat juristen zich ook uitspreken over andere mensenrechtenschendingen en ook zouden moeten overwegen dit bij de keuze voor hun opdrachten en opdrachtgevers mee te laten wegen. Er zijn ook al meerdere oproepen over Gaza vanuit advocaten en andere juristen richting de regering gedaan over Gaza (in 2023²⁸ en 2025²⁹) en richting de NOvA (in 2024³⁰ en 2025³¹).

Belangrijk om te benoemen is de verbinding tussen de fossiele industrie en de oorlogsindustrie. Oorlog kan niet gevoerd worden zonder een enorme hoeveelheid

²⁸

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd_fN407xvIEztfz_RSKwsnUs8TIKt6wdvZbZ8ymVDDoj8zkQ/viewform

²⁹ https://docs.google.com/document/d/1Bv6hsWusOu5izvQzAmknYhZ_hii0nYMS/edit?tab=t.0

³⁰ <https://www.mr-online.nl/groep-advocaten-orde-veroordeel-schending-rechtsorde-door-israel/>

³¹ <https://www.petitie24.nl/petitie/5794/oproep-aan-deken-nova-inzake-gaza>

aan fossiele brandstoffen. Andersom zijn fossiele brandstoffen al heel vaak de inzet geweest van oorlogen. Bij de inval door Rusland noemde een Oekraïense klimaatwetenschapper het dan ook een 'fossil fuel war'.³²

Natuur, klimaat en mensenrechten zijn ook verbonden in de 'verschroeide aarde'-strategie die veel onderdrukkende landen - voornamelijk uit het globale Noorden - gebruiken in hun oorlogvoering.³³

³² [This is a fossil fuel war': Ukraine's top climate scientist speaks out | Climate crisis | The Guardian](#)

³³ Zie voor meer duiding dit artikel van Chihiro Geuzebroek:

<https://www.doorbraak.eu/waarom-is-greta-onveilig-op-podium-van-de-klimaatmars>